REGIONÁLNA RADA KLUBU SLOVENSKÝCH TURISTOV BANSKÁ BYSTRICA
KLUB SLOVENSKÝCH TURISTOV JASENIE

HISTÓRIA A VÝVOJ VÝSTAVBY

ÚTULNE POD CHABENCOM
1931 – 2002

Podľa archívnych dokumentov z Archívu KST Lokomotíva Banská Bystrica
vypracoval Dušan Kaliský, september 2026

ÚTULŇA POD CHABENCOM 1932 – 2002

Rok 1931 – rozhodnutie o výstavbe Útulne pod Chabencom

Klub československých turistov v rokoch 1931 – 1932 postavil turistickú útulňu pod Chabencom v Nízkych Tatrách. Bola to tretia najvyššie položená chata v bývalej Československej republike (po Chate pod Rysmi a Štefánikovej chate pod Ďumbierom) a ako prvá vysokohorská chata mala vybudovaný vodovod.

Pôvodné miesto na výstavbu útulne, na južnom svahu Chabenca v nadmorskej výške 1625 metrov n. m., nebolo zvolené náhodne. Nachádza sa v polovici trasy medzi Chopkom a Donovalmi a na križovatke značkovaných turistických trás Magurka – Chabenec – Jasenie. Plán útulne nezištne vypracoval kapitán A. Svoboda z Banskej Bystrice. Klub československých turistov dohodol s Riaditeľstvom štátnych lesov a statkov v Banskej Bystrici, nájom pozemkov pod turistickou útulňou na 99 rokov. Navrhnuté riešenie výstavby útulne predpokladalo využitie trámov z dvoch veľkých maštalí, postavených v Sedle Ďurková ešte pred prvou svetovou vojnou, ktoré neboli nikdy využívané a riaditeľstvo štátnych lesov a statkov v Banskej Bystrici ich dalo k dispozícii pre Klub, ako stavebný materiál.

Rok 1932 – výstavba útulne

Výstavbu útulne začal Ústredný výbor KČST začiatkom roka 1931 a slávnostne ju odovzdal verejnosti do užívania 14. 08. 1932. Stavebné náklady boli 71 300,- Kčs, vybavenie chaty 12 471,70 Kčs a výdaje Stredoslovenskej župy na zariadenie nocľahárne boli cca 6 000,- Kčs.

Staviteľom útulne bol P. Mistrík z Predajnej. Iniciátormi výstavby boli členovia Odboru KČST Banská Bystrica – vojenský prokurátor pplk. Ondruška a najmä jeho manželka Vlasta, ktorá neskôr pôsobila aj ako správkyňa útulne. Slávnostné otvorenie útulne KČST pod Chabencom bolo 14. augusta 1932.

Útulňa pozostávala z troch nocľahární, v ktorých mohlo prenocovať 42 turistov, bola celoročne obhospodarovaná a poskytovala aj stravovanie. Útulňa bola veľmi populárnou a vyhľadávanou. Do konca roku 1932 bolo v nej ubytovaných 364 návštevníkov (s pobytom 1 až 10 dní) a v období od januára do konca septembra roku 1933 až 815 návštevníkov. Ukázalo sa však, že útulňa je na takú návštevnosť nepostačujúca a najmä, že v nej chýba jedáleň.

Rok 1933 – prístavba útulne

Z iniciatívy členov KČST, ktorí boli ochotní prispieť na rozšírenie útulne, začalo Ústredie KČST v auguste 1933 útulňu rozširovať o ďalšiu nocľaháreň s 22 posteľami, dve manzardky každú so štyrmi posteľami a jednu zo starých nocľahární zmenili na jedáleň.

Zachytením prameňov vody z juhovýchodného svahu Ďurkovej (1 750 m n. m.), bol do útulne vo výške 1 546 m n. m vybudovaný vodovod vedený potrubím v hĺbke 160 cm a v dĺžke 495 m za 32 377.- Kčs.

Rok 1938 – rozšírenie výstavby útulne

Najväčšia dostavba sa začala v júni 1937 – a už 8.9.1938 Okresný úrad v Brezne nad Hronom vydal Výmer na užívanie stavby. Stavbu realizoval Ing. Stanislav Uher, staviteľ z Brezna. Konštrukcia stavby bola drevená, zrubová. V prístavbe bolo 14 izieb (10 štvorposteľových a 4 dvojposteľové), kúpeľňa, sušiareň na odev a lyžiareň. S pôvodnou chatou bola prístavba spojená krytou chodbou. Útulňa tak mala po roku 1938 celkom 16 izieb so 68 posteľami, ďalej dámsku nocľaháreň so 14 lôžkami a pánsku nocľaháreň s 20 lôžkami, veľkú a malú jedáleň, zasklenú verandu z ktorej bol nádherný výhľad na horský masív Skalky. V podkroví prístavby bola ešte spoločná nocľaháreň, čo znamenalo, že v chate mohlo byť ubytovaných až 100 ľudí. Vykurovanie bolo lokálne železnými pecami, osvetlenie petrolejovými lampami.

Prvým chatárom bol krátku dobu Kornel Samko z Lopeja, po ňom v rokoch 1933 až 1938 bol Juraj Caban z Nemiec a od 1.6.1938 Ján Bohúň z Ružomberka.

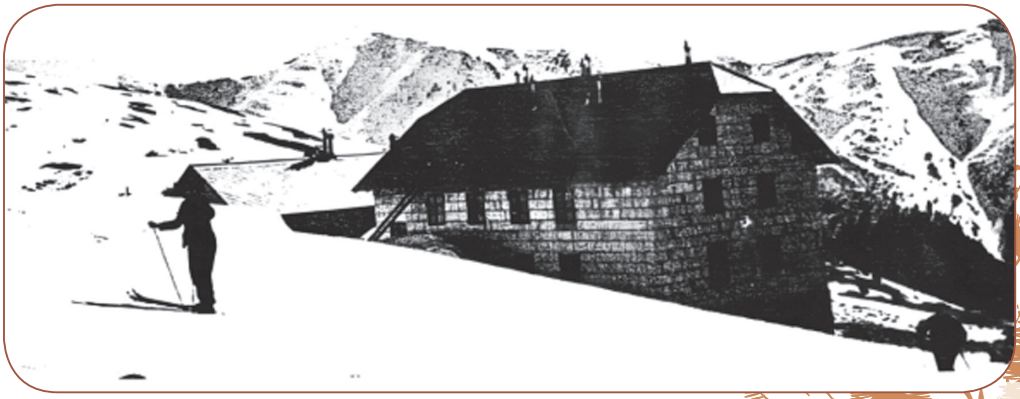

Rok 1938 – Prevzatie Útulne do vlastníctva KSTL

Po vyhlásení autonómie Slovenska dňa 6.10.1938, sa Ústredný výbor KČST v Prahe už 12.10.1938 uzniesol, že všetok svoj majetok nachodiaci sa na Slovensku odovzdá do rúk samostatnej slovenskej organizácie – Klubu slovenských turistov a lyžiarov. Tak sa aj Útulňa pod Chabencom dostala do majetku ústredia KSTL.

Rok 1940 – Zničenie Útulne požiarom

Útulňa úspešne slúžila širokej verejnosti – až do 16,45 hodiny dňa 9.septembra 1940. Vtedy ju totálne zničil oheň, ktorý vznikol nešťastnou náhodou v komíne starej chaty, odkiaľ sa rozšíril aj na novú stavbu. Účinok ohňa bol katastrofálny. Napriek snahe prítomných a hlavne strážcu chaty J. Bohúňa, chata zhorela až do základov. Z horiacej chaty sa napriek silnému žiaru, hmle, dažďu a vetru, podarilo vyniesť aspoň časť zariadenia, ktoré však dážď tiež znehodnotil. Z chaty ostali len popraskané kamenné základy a vedľa stojaca maštaľ do ktorej sa ukryl zachránený majetok a vyčerpaní záchrancovia.

Vo „vysvedčení o nevine“ vydanom Vládnym komisárom obce Jasenie sa uvádza: *„... bolo zistené, že pohorelému KSTL v prípade chaty na Chabenci v obci Jasenie č. d. 117, nemožno pričítať vinu z tohto požiaru“.* KSTL si následne uplatnil náhradu škody od vzájomnej poisťovacej banky Slávia vo výške Ks 616 130,- za zhorenú chatu a inventár.

Roky 1945 – 1948 Snaha o vybudovanie Útulne pod Chabencom

Vojnové roky a nedostatok finančných prostriedkov však neboli priaznivé pre obnovenie útulne. Navyše uvedená suma z poisťovne bola na návrh bývalého predsedu KSTL Dr.Pitoňáka skoro celá použitá pri výstavbe Kežmarskej chaty. Peniaze z poistky za Chabeneckú útulňu však ako keby boli poznačené „karmou ohňa“ – pretože krutou iróniou osudu, aj Kežmarská chata neskôr ľahla popolom...

V roku 1946 ONV Brezno v rámci programu turistického zveľadenia Nízkych Tatier, presadzoval aj výstavbu zničenej útulne pod Chabencom a poskytol pre KSTL 30 000,- Kčs na jej výstavbu. KSTL začal upravovať stavenisko a pripravoval drevo na stavbu útulne. Dal vypracovať plány chaty Ing. arch. Faulhammerovi z Bratislavy. Chata mala mať dve podlažia s murovaným prízemím a s drevenou hornou časťou. Kapacita chaty mala byť 80 postelí. Bola oprávnená nádej, že nová veľká útulňa KSTL pod Chabencom bude postavená a už v prvých rokoch päťročnice. Do doby pokým nebude postavená nová útulňa pod Chabencom, postavil KSTL provizórnu chatu z panelov.

Ján Žalčík v roku 1959 – v publikácií Turistické ubytovanie na Slovensku popisuje, že to bola prízemná drevená provizórna stavba s verandou, so spoločným ubytovaním – v troch nocľahárňach bolo spolu 50 lôžok, kachle, osvetlenie plynovými lampami, jedáleň, voda z blízkeho prameňa a chata bola celoročne prevádzkovaná.

V roku 1946 z finančných prostriedkov, ktoré poskytlo Povereníctvo priemyslu a obchodu a UNRRA, vyčlenilo ústredie KSTL 1 mil. Kčs a ONV Brezno zo svojho rozpočtu na rok 1947 vyčlenil 625.000 Kčs na výstavbu chaty.

Nádej sa však nenaplnila – „prišiel Víťazný február 1948“ ” a Akčný výbor Národného frontu, napriek protestom a nesúhlasu KSTL, vydal dňa 6.8.1949 komuniké, podľa ktorého sa KSTL začlenil do Jednotnej telovýchovnej organizácie SOKOL a celý majetok KSTL sa previedol na iné organizácie, čím ich v podstate zoštátnil.

Výstavba útulne pod Chabencom sa zastavila. Pripravený materiál sa postupne rozkradol a zničil. Snahy o novú útulňu sa na dlhý čas rozplynuli, ale nádej na ich znovu oživenie po celé tie desaťročia pretrvávala.

Rok 1965 – Salaš pod Chabencom slúžil ako útulňa

Poľnohospodárske družstvo Jasenie, ktoré na holi každoročne páslo ovce, v roku 1965 na mieste bývalej chaty postavilo salaš, ktorého podkrovie slúžilo valachom a náhodným turistom na prespanie. Nebol to žiadny komfort – len podlaha a nič. Nad budovou salaša bol postavený ešte železný prístrešok pre ustajnenie a dojenie oviec. Z pôvodného vodovodu vybudovali odbočku s vyústením pod salaš.

Horská služba 13.05.1973 vyviezla na vrchol Chabenca predsedníčku Vládneho výboru pre cestovný ruch na Slovensku Ing. Petronelu Višňovcovú, Ing. arch. Milana Marenčáka, ďalej zástupcu ÚV SZM Slovenska a HS našej oblasti Ivana Vengera.

Pri obhliadke terénu pod Chabencom Ing. Višňovcová prisľúbila z fondu Vládneho výboru pre cestovný ruch poskytnúť finančnú čiastku ÚV SZM, ktorý má za úlohu v priestore bývalej Chaty pod Chabencom postaviť rekreačné a školiace stredisko pre členov SZM.

Ako na vážny problém zástupca Horskej služby poukázal na lavinóznosť prístupových ciest v zime a tým aj na problém zásobovania v zimnom období. Horská služba predpokladala, že v tejto lokalite k žiadnej výstavbe zo strany SZM nedôjde, pretože ide o veľmi náročný terén aj z hľadiska stavbárskeho. Čas ukáže..."

ROK 1992 – 2002 Výstavba novej Útulne

Tak ako všetky problémy okolo obnovenia, prípadne navrátenia turistických chát do majetku Klubu slovenských turistov po roku 1990, aj vyriešenie problému výstavby novej útulne pod Chabencom bolo sprvu takmer nereálnym. Pre Regionálnu radu KST Banská Bystrica a jej predsedu Dušana Kaliského to však bola výzva, ktorú sa nakoniec podarilo naplniť – na tom istom mieste, kde stála v minulosti veľká turistická útulňa Klubu československých turistov pod Chabencom, začala sa v roku 1991 stavba novej útulne.

Z viacerých návrhov na vzhľad novej útulne bol prijatý návrh Ing. arch. Daniel Ursíniho, pracovníka TANAPu, podľa ktorého vykonávací projekt vypracoval Banskobystričan Milan Furdík.

Turistická útulňa je samostatný objekt, má z troch strán vybudovaný kamenný múr, na ktorom je položená sedlová strecha s plechovou strešnou krytinou. Pod strechou na betónovom základe je drevený zrub z hranolov. Na prízemí zrubu je spoločenská izba, miestnosť pre správcu útulne a na poschodí je spoločná nocľaháreň s jednodňovým prenocovaním pre 20 turistov s vlastným spacím vakom. V spoločenskej miestnosti je umiestnená pec na pevné palivo s komínovými výduchmi teplého vzduchu na poschodie. Na prízemí z južnej strany je vchod a terasa. Bočné priestory, ktoré sú vytvorené medzi zrubom a obvodovým múrom, sú určené na uskladnenie materiálu, palivového dreva a pod.

Po predložení potrebnej dokumentácie, Okresný úrad životného prostredia v Brezne vydal 15. 06. 1993 Stavebné povolenie na výstavbu útulne pod Chabencom.

Výstavbou útulne bola pôvodne poverená firma PREBER – Prečúch a spol. z Brezna. Pre nedodržiavanie termínov výstavby ju následne vymenila stavebná firma Juraja Šikulu, ktorý po ukončení prác stal sa aj jej chatárom –- strážcom.

V sťažených poveternostných, ale i neľahkých finančných podmienkach sa dokončenie stavby neustále predlžovalo. Až 28. mája 2001 OÚ Brezno vydal dočasné povolenie na skúšobnú prevádzku a po splnení všetkých podmienok, vydal 28. 07. 2001 povolenie užívania stavby Útulne pod Chabencom.

Náklady na jej vybudovanie boli 1 015 240,– Sk (30 672,– €), vecné dary poskytli železiarne Podbrezová, Prefa Vlkanová, Obec Jasenie a stovky hodín dobrovoľných prác na stavbe útulne.

V Medzinárodnom roku Hôr, dňa 28. septembra 2002, za prítomnosti viac ako 100 turistov, predseda Regionálnej rady Klubu slovenských turistov Banská Bystrica Dušan Kaliský spoločne so starostkou Jasenia Elenou Kordíkovou, odovzdali novú Útulňu KST pod Chabencom do užívania pre turistickú verejnosť.

Po rokovaniach o prevádzke útulne s vedením obce Jasenie a KST Družstevník Jasenie, Regionálna rada KST Banská Bystrica dňa 23.3.2004 darovala Útulňu pod Chabencom pre Klub slovenských turistov Družstevník Jasenie, v súčasnosti KST Jasenie.

Podľa archívnych dokumentov z Archívu KST Lokomotíva Banská Bystrica
vypracoval Dušan Kaliský, september 2026